

wegwijzer 1

wonen &

veiligheid

wegwijzers

zorg & ondersteuning

voor ouderen met een verstandelijke beperking

De wegwijzers van KansPlus/VraagRaak geven inzicht in de zorg en ondersteuning voor ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking. Naastbetrokkenen (familie of vertegenwoordigers) kunnen, samen met het ouder wordende familielid of de bekende, op een overzichtelijke manier bekijken hoe de zorg en ondersteuning is. En of er wensen en behoeften zijn aan aanpassingen. De wegwijzers geven zo richting aan een gesprek over zorg en ondersteuning.

Werken met de wegwijzers

Er zijn vijf wegwijzers. Iedere wegwijzer gaat over een ander onderwerp:

- wonen en veiligheid
- dagbesteding en vrijetijd
- zorg en welzijn
- bijzondere aandachtsgebieden
- algemeen beleid.

U kunt er voor kiezen om alle wegwijzers in te vullen. Dan krijgt u een totaalbeeld van de zorg en ondersteuning voor uw familielid of voor degene die u vertegenwoordigt.

U kunt ook zelf kiezen welk onderwerp van belang is voor degene die u vertegenwoordigt.

- De wegwijzers bestaan uit vragen. De vragen worden zo gesteld dat u alleen met ja en nee kunt antwoorden. Soms wordt u gevraagd andere mogelijkheden aan te kruisen. Op deze manier loopt u snel door de vragen heen.
- U komt in de wegwijzer vervolgens plekken tegen waar u even stil kunt staan bij wat u tot dan toe heeft ingevuld. U kunt hier opschrijven wat de *aandachtspunten* zijn van de zorg en ondersteuning en wat u eventueel anders zou willen.
- U vult de wegwijzer voor uzelf, voor degene die u vertegenwoordigt, in. Het gaat daarbij niet om een 'score' van het aantal ja en nee, aan de hand waarvan u een conclusie krijgt. Het gaat er om dat u *zich bewust wordt* van de stand van zaken als het gaat om zorg en ondersteuning voor uw familielid of bekende met een beperking. En dat u zelf

concludeert wat u eventueel anders zou willen.

- Dit levert u een goede basis van kennis en informatie om met iemand van de zorginstelling in *gesprek* te gaan. Bijvoorbeeld over een zorg- of ondersteuningsplan. Ook geeft de wegwijzer signalen weer die u kunt delen met de cliëntenraad.

Ouder wordende mensen

Onder 'ouder wordende mensen' verstaan we mensen met een verstandelijke beperking die ouder zijn dan 40 tot 50 jaar. Mensen met Down syndroom kunnen vanaf hun veertigste al te maken krijgen met demantie. Bij mensen met ernstige, meervoudige beperkingen kunnen verouderingsprocessen ook rond deze leeftijd intreden.

Het gaat om ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking die gebruik maken van de diensten van een zorginstelling. Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) was in 2001 van de mensen met een verstandelijke beperking 14 procent ouder dan 50 jaar (16.000 cliënten). In 2020 zal dat 23 procent zijn (26.000 cliënten). Het gaat dus om een groeiend aantal ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking.

NB: Ieder mens wordt op zijn eigen wijze ouder. We doorlopen niet allemaal hetzelfde proces. Leeftijdsbepalingen zijn belangrijk voor het ontwikkelen van beleid. Maar als het om het individu gaat, doorloopt ieder zijn eigen proces.

Dit is wat de wegwijzer doet:

- het maakt u bewust van de zorg en ondersteuning die er is
- het zorgt er voor dat u aandachtspunten formuleert over wat anders kan
- het biedt u een basis voor een gesprek met de zorginstelling (verbetering van de communicatie).

wegwijzer 1

wonen & veiligheid

Mensen met een verstandelijke beperking willen zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen vertrouwde en veilige omgeving blijven wonen. Met ondersteuning op maat en van goede kwaliteit: het gaat hier veelal om intensieve en terugkerende (structurele) zorg en ondersteuning. Er zijn veel mogelijkheden om er voor te zorgen dat dit kan.

Als mensen ouder worden, kunnen zij te maken krijgen met onder andere de volgende aandoeningen:

- zintuiglijke en gehoorbeperkingen
- aandoeningen aan het bewegingsapparaat (waardoor zij gebruik maken van hulpmiddelen)
- hart- en longaandoeningen (waardoor zij minder energie hebben)
- maag- en darmstoornissen
- verwardheid
- dementie.

Als mensen mogelijk deze aandoeningen krijgen, moet daar rekening mee gehouden worden bij het wonen.

- Dit vraagt om aanpassing van de woonomgeving.
- Zorg en ondersteuning moet meer naar de cliënt worden gebracht.
- Mensen zouden zo min mogelijk 'moeten' verhuizen als zij ouder worden.

Ieder mens is anders. Ieder mens wordt ook op een eigen manier ouder. Niet voor iedereen geldt dat alle aanpassingen in een woning of woonomgeving nodig zijn als zij ouder worden. Het is wel goed om voorbereid te zijn op het ouder worden. U kunt daarom zelf aangeven wat nodig is voor uw familielid of bekende en daar de vragen in deze wegwijzer bij gebruiken.

Jan Sibbe

Jan Sibbe (51) woont in De Valk, een kleinschalige woonvoorziening voor oudere mensen, bij Van-Boeijen. Zijn moeder mevrouw Klaverdijk, komt regelmatig bij Jan Sibbe op bezoek. Om met hem te wandelen of naar dagbesteding te gaan.

Mevrouw Klaverdijk: "Jan Sibbe heeft eerst in een gezinsvervangend tehuis gewoond. Nu hij ouder wordt, heeft hij meer en andere zorg en ondersteuning nodig. Twee jaar geleden is hij bij De Valk gekomen. Toen kon hij nog zelf staan, praatte en zong hij nog. Nu zit Jan Sibbe in een rolstoel en praat hij niet veel meer. Maar we begrijpen elkaar nog wel."

In De Valk heeft Jan Sibbe een eigen grote kamer, ingericht met wat hij nodig heeft en met eigen spullen: foto's van familie en vrienden, trofeeën en dvd's. Jan Sibbe deelt een grote badkamer met zijn buurman die aan de andere kant van de badkamer zijn kamer heeft.

Bij de Valk is alles gelijkvloers, de doorgangen in het huis zijn breed en de ruimtes zijn ruim. Iedereen, ook de mensen in een rolstoel, kunnen overal goed bij. Er is een prachtig tilsysteem en er is nachtoezicht door middel van een inluistersysteem.

Mevrouw Klaverdijk: "Jan Sibbe heeft het naar zijn zin hier. Dat merk ik aan hem. Hij is rustig en lacht veel. De zorgmedewerkers zijn betrokken en lief voor hem."

De woning

1 Heeft de zorginstelling aandacht voor woonvoorzieningen voor oudere mensen?

- ja
- nee

Zo ja:

1a Kunt u makkelijk informatie krijgen over deze woonvoorzieningen als u er naar vraagt?

- ja
- nee

2 Is de woning waar uw familielid of bekende nu in woont geschikt om oud in te worden?

- ja
- nee

3 Is de woning waar uw familielid of bekende nu in woont onlangs vernieuwd?

- ja
- nee

Zo ja:

3a Is bij de nieuwbouw van de woning aan u gevraagd om mee te denken over de bouw en inrichting?

- ja
- nee

4 Zijn de kamers waar uw familielid of bekende gebruik van maakt ingericht op ouder wordende mensen? Kruis aan wat voor u van toepassing is.

- De woning/kamer is gelijkvloers.
- De sanitaire voorzieningen (badkamer, toilet) zijn gelijkvloers.
- Er is een goede trap met leuning.
- Er is een ruime lift (kan er een rolstoel/scootmobiel in).
- Er is een traplift.
- De kamer is groot genoeg, er is voldoende bewegingsruimte (voor rolstoel, rollator enzovoorts).
- De deuren in de woning (dus ook voor slaapkamer en badkamer) zijn breed genoeg om met een rolstoel door te kunnen.

- Er is voldoende ruimte om de rolstoel, rollator goed weg te zetten.
- Er zijn geen drempels of grote niveauverschillen in de woning.

5 Zijn de sanitaire voorzieningen waar uw familielid of bekende gebruik van maakt voldoende ingesteld op ouder wordende mensen? Kruis aan wat voor u van toepassing is.

- De badkamer is ruim genoeg om iemand goed, respectvol en verantwoord te kunnen helpen.
- Er zijn beugels in het toilet waar iemand zich aan kan vasthouden dan wel optrekken.
- Er is een verhoogd toilet.
- Er zijn in de badkamer goede steunen.
- De wastafel (en spiegel!) is ook goed te gebruiken voor mensen in een rolstoel.
- De doucheruimte heeft een verlaagde instap.
- Er is een douchestoel.
- Er is hefinstallatie bij het bad voorhanden indien nodig.

6 Is er sfeer in de woning (is het gezellig, warm, huiselijk)?

- ja
- nee

7 Is de woning rustig, prikkelvrij?

- ja
- nee

8 Kan uw familielid of bekende de woning/kamer zelf inrichten?

- ja
- nee

9 Kan de woning makkelijk worden aangepast indien nodig?

- ja
- nee

10 Kan uw familielid of bekende training krijgen in het zelfstandig wonen als hij ouder wordt?

- ja
- nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Veiligheid

Veiligheid in de woning

- 11 Is de vloer van de badkamer zo gemaakt dat uw familielid of bekende niet uit kan glijden?
 ja
 nee
- 12 Zijn de vloeren op andere plekken in de woning uitglij-bestendig?
 ja
 nee
- 13 Is er een tillift voorhanden mocht die nodig zijn voor uw familielid of bekende?
 ja
 nee
- 14 Is er een makkelijk te hanteren alarmvoorziening aanwezig (met drukknoppen op verschillende plekken bijvoorbeeld)?
 ja
 nee
- 15 Is er goede verlichting in de woning waardoor uw familielid of bekende alles goed kan zien?
 ja
 nee

Je veilig voelen in de woning

- 16 Voelt uw familielid of bekende zich veilig in zijn woonomgeving?
 ja
 nee
- 17 Heeft uw familielid of bekende een eigen kamer (met sanitair)?
 ja
 nee
- 18 Deelt uw familielid of bekende de kamer met iemand anders?
 ja
 nee
- 19 Heeft uw familielid of bekende voldoende privacy?
 ja
 nee

- 20 Is er overdag voldoende begeleiding waardoor uw familielid of bekende zich veilig voelt?
 ja
 nee
- 21 Voelt uw familielid of bekende zich veilig met de andere mensen om zich heen?
 ja
 nee
- 22 Voelt uw familielid of bekende zich veilig met de begeleiding?
 ja
 nee
- 23 Gaat de begeleiding goed om met agressief gedrag of ander grensoverschrijdend gedrag van (mede)bewoners?
 ja
 nee
- 24 Is de houding van de begeleiding respectvol naar uw familielid of bekende?
 ja
 nee
- 25 Is het woordgebruik van de begeleiding respectvol naar uw familielid of bekende?
 ja
 nee
- 26 Is het woordgebruik van de begeleiding goed te begrijpen voor uw familielid of bekende?
 ja
 nee
- 27 Passen de mensen die met uw familielid of bekende samen wonen goed bij elkaar?
 ja
 nee
- 28 Is er aandacht voor veiligheidsmaatregelen in de woning van uw familielid of bekende? (Bijvoorbeeld bij brand of inbraak.)
 ja
 nee
- 29 Is er nachttoezicht in de woning van uw familielid of bekende?
 ja
 nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

De woonomgeving

- 30 Heeft de woning van uw familielid of bekende ook meerdere (gezamenlijke) ruimten: bijvoorbeeld een huiskamer, tuin, keuken, toilet?
- ja
 nee
- Zo ja:
- 30a Is er voldoende bewegingsruimte in deze gezamenlijke voorzieningen?
- ja
 nee
- 30b Staan er niet teveel obstakels in de weg (tafels, stoelen, kasten enzovoorts)?
- ja
 nee
- 30c Zijn er voldoende punten waar uw familielid of bekende zich aan vast kan houden?
- ja
 nee
- 30d Zijn er drempels of grote niveauverschillen in de gezamenlijke ruimten?
- ja
 nee
- 30e Is er voldoende licht in de gezamenlijke ruimten?
- ja
 nee
- 30f Kan uw familielid of bekende wanneer hij wil veilig naar buiten?
- ja
 nee
- 31 Zijn er voorzieningen als winkels, recreatiemogelijkheden, vrijetijdclubs, dagbesteding, gezondheidszorg in de buurt (op het terrein)? Kruis aan wat voor u van toepassing is.
- Winkelcentrum
 Medische instanties (huisarts, fysiotherapeut, tandarts enzovoorts)
 Een zorgsteunpunt
 Café of restaurant
 Dagbesteding
 Soos of clubs
 Wandelgebied, zwembad of andere recreatieve mogelijkheden
- 32 Kunnen de medische instanties makkelijk naar uw familielid of bekende komen?
- ja
 nee
- 33 Is er voldoende begeleiding voorhanden om met uw familielid of bekende naar omliggende voorzieningen te gaan?
- ja
 nee
- 34 Zijn er vrijwilligers die met uw familielid of bekende naar omliggende voorzieningen gaan?
- ja
 nee
- 35 Is er toegankelijk openbaar vervoer of regiotaxi voorhanden om naar omliggende voorzieningen te gaan?
- ja
 nee
- 36 Kan vervoer dicht bij de woning komen?
- ja
 nee
- 37 Zijn er veel drempels en hellingen in de nabije omgeving?
- ja
 nee
- 38 Zijn de stoepen breed genoeg?
- ja
 nee
- 39 Zijn de wegen goed begaanbaar?
- ja
 nee
- 40 Voelt de omgeving veilig voor uw familielid of bekende?
- ja
 nee
- 41 Maakt uw familielid of bekende gebruik van eigen vervoer?
- ja
 nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Verhuizingen (1)

- 42 Biedt de zorginstelling de mogelijkheid voor ouder wordende mensen om te verhuizen naar een passende woning?
- ja
  - nee
  - weet ik niet
- 43 Biedt de zorginstelling de mogelijkheid om aanpassingen te doen in de woning van uw familielid of bekende, zodat hij als hij ouder wordt kan blijven wonen waar hij woont?
- ja
  - nee
  - weet ik niet
- 44 Wil uw familielid of bekende graag blijven wonen waar hij woont?
- ja
  - nee
- 45 Wil uw familielid of bekende graag verhuizen naar een andere woning?
- ja
  - nee
- 46 Is er nu sprake van een geplande verhuizing?
- ja
  - nee
- Zo ja:
- 46a Is dit naar een woning in dezelfde buurt?
- ja
  - nee
- 46b Is dit naar een woning buiten de regio?
- ja
  - nee
- 46c Wordt uw familielid of bekende goed voorbereid op de verhuizing?
- ja
  - nee
- 46d Wordt uw familielid of bekende goed begeleid tijdens de verhuizing?
- ja
  - nee
- 46e Verhuist de begeleiding mee?
- ja
  - nee
- 46f Wordt er een beroep gedaan op de familie/verzorgers bij een verhuizing?
- ja
  - nee
- 46g Is er een draaiboek om de verhuizing goed te laten verlopen?
- ja
  - nee
- 46h Wordt bij de verhuizing rekening gehouden met vertrouwde dingen voor uw familielid of bekende (verhuizen die mee)?
- ja
  - nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Verhuizingen (2)

- 47 Zou het op termijn nodig zijn dat uw familielid of bekende verhuist, in verband met de ontoegankelijkheid van de woning?
- ja
  - nee
- 48 Zou het op termijn nodig zijn dat uw familielid of bekende verhuist, in verband met onvoldoende zorg- en verpleegmogelijkheden in de woning?
- ja
  - nee
- 49 Zou het op termijn nodig zijn dat uw familielid of bekende verhuist, in verband met emotionele onvrede in de woning?
- ja
  - nee
- 50 Kunnen er makkelijk aanpassingen worden gedaan in de woning, waardoor uw familielid of bekende er kan blijven wonen?
- ja
  - nee
  - weet ik niet
- 51 Is het mogelijk dat mensen uit dezelfde woning gezamenlijk verhuizen?
- ja
  - nee
  - weet ik niet
- 52 Is uw familielid of bekende fysiek in staat om te verhuizen?
- ja
  - nee
- 53 Is uw familielid of bekende emotioneel in staat om te verhuizen (kan hij omgaan met de verhuizing of met een nieuwe woonomgeving)?
- ja
  - nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Het zorgplan

- 54 Wordt in het zorgplan van uw familielid of bekende rekening gehouden met het ouder worden en de woonbehoeften die kunnen veranderen (ook al zijn mensen nu nog relatief jong)?
- ja
 nee
- 55 Worden de afspraken over de woonbehoefte van uw familielid of bekende nageleefd, zoals in het zorgplan omschreven staat?
- ja
 nee
- 56 Kunt u als familie of vertegenwoordiger makkelijk met de begeleiding of manager praten over de woonbehoeften van uw ouder wordende familielid of bekende?
- ja
 nee
- 57 Brengt de begeleiding of manager het ouder worden en de woonbehoefte van uw familielid of bekende zelf ook aan de orde bij de zorgplanbespreking?
- ja
 nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten